

Prof. Dr. Assen Zlatarov University

CERTIFICATE

Tomashuk Inna

VIII International Scientific and Practical Conference
«Ukraine, Bulgaria, EU: economic,
financial, technical and social development trends»

Chairman of Organizing Committee

Prof. Dr. Ivan Dimitrov

July 1-2 / Burgas - 2024

**Prof. Dr. As. Zlatarov University
State Tax University**

VIII International Scientific and Practical Conference

**UKRAINE, BULGARIA, EU:
ECONOMIC, FINANCIAL, TECHNICAL
AND SOCIAL DEVELOPMENT TRENDS**

**July 1-2, 2024
Burgas, Bulgaria**

ORGANISATIONS PARTICIPATING IN THE CONFERENCE

State Tax University, Ukraine
Prof. Dr Asen Zlatarov University, Bulgaria
Jan Kochanowski University in Kielce, Kielce, Poland
Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia
Tbilisi Ivane Javakhishvili State University, Georgia
State University of Moldova, Moldova
Technical University of Varna, Bulgaria
Technical University of Sofia, Bulgaria
State University of Information and Communication Technologies, Ukraine
Vinnitsia National Agrarian University, Ukraine
National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine
National University "Chernihiv Polytechnic", Ukraine
National University of Life and Environmental Sciences, Ukraine
National University of Food Technologies, Ukraine
National Research Centre "Institute of Agrarian Economics", Ukraine
Vadym Hetman Kyiv National Economic University, Ukraine
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Ukraine
Rivne State University of Humanities, Ukraine
Uman National University of Horticulture, Ukraine
Kherson State University, Ukraine
Zhytomyr Agricultural and Technical College, Ukraine

THEMATIC DIRECTIONS OF THE CONFERENCE:

- Section 1.** Management of national economy and economy of enterprises.
- Section 2.** Finance, banking and insurance.
- Section 3.** Accounting, analysis and audit: national features and world trends.
- Section 4.** Development strategies of modern computer-integrated technologies and robotics.
- Section 5.** Current researches in the field of humanitarian and legal sciences in context of european integration.

Working languages of the VIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE: Ukrainian, English and Bulgarian

SCIENTIFIC COMMITTEE OF THE CONFERENCE

Hristo Bozov – Doctor, Professor, Rector of University "Prof. Dr. Asen Zlatarov", Bulgaria

Oleksandra Smirnova – PhD in Economics, docent, senior research officer, Vice – Rector for Scientific Work, State Tax University

Volodymyr Kornieiev – Doctor of Economic Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Finance and Digital Technologies, State Tax University, Ukraine

Nadiia Davydenko – Doctor of Economics, Professor, Head of Department of Public Finance, State Tax University, Ukraine

Adile Dimitrova – Doctor, Associate Professor, Head of Department of Economics and Management, University "Prof. Dr. Asen Zlatarov", Bulgaria

Halyna Kosovets - PhD in Economics, Associate Professor, President of the NGO "Institute of Independent Experts", Ukraine

George Abuselidze – Doctor of Economics, Professor, Head of Department of Finance and Banks, Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia

Natalia Vasilevska – Doctor of Economics, Professor, the Jan Kochanowski University, Poland

Myroslav Vasilevskiy – PhD in Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Warsaw University of Life Sciences, Poland

Oksana Hordei – Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Public Finance, State Tax University Ukraine

Valentyna Martynenko – Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Public Finance, State Tax University Ukraine

Natalia Mokanu – Doctor of Economics, Professor, Head of Department of Finance, banking, and insurance, State Agrarian University of Moldova, Moldova

Nicoleta Mateoc – Sirb - Doctor of Economics, Professor, professor of management and rural development, Banat University of Agronomic Sciences and Veterinary Medicine, Romania

Žaneta Simanavičienė – Doctor Habil, Professor, Head of Business Innovation laboratory, Mykolas Romeris University, Lithuania

MEMBERS OF ORGANIZATIONAL COMMITTEE

Ivan Dimitrov - Doctor, Professor, Department of Economics and Management, University "Prof. Dr. Asen Zlatarov", Bulgaria

Hristina Mihaleva – Doctor, Head of Department of Marketing and Tourism, Associate Professor, University "Prof. Dr. Asen Zlatarov", Bulgaria

Ivaylo Mikhailov – Doctor, Associate Professor, Department of Economics and Management, University "Prof. Dr. Asen Zlatarov", Bulgaria

Velika Bineva – Doctor, Associate Professor, Department of Economics and Management, University "Prof. Dr. Asen Zlatarov", Bulgaria

Zaharii Dechev - Doctor, Associate Professor, Department of Marketing and Toirism, University "Prof. Dr. Asen Zlatarov", Bulgaria

Petko Yangozov – Doctor, Assistant Professor, Department of Economics and Management, University "Prof. Dr. Asen Zlatarov", Bulgaria

Irina Teodora Manolescu – PhD in Economics, Associate Professor, "Alexandru Ioan Cuza University" of Iasi, Romania

Elsevar Guliyev Nizami – PhD in Economics, Associate Professor, Azerbaijan State Economic University UNEC, Azerbaijan

Zinaida Smutchak - Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Economics, Entrepreneurship and Management of the Educational and Scientific Institute of Management and Psychology, DZVO "University of Education Management", Ukraine

Yuliia Aleskerova – Doctor of Economics, Professor of Department of Finance, Banking and Insurance, Vinnytsia National Agrarian University, Ukraine.

Olga Klyuchka - PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Financial Markets and Technologies of the State Tax University, Ukraine

Alina Buryak – PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Public Finance of the State Tax University, Ukraine

Olena Novytska - PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Public Finance of the State Tax University, Ukraine

Inna Demyanenko - PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance of the National University of Food Technologies, Ukraine

Halyna Skrypnyk - PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Public Finance of the State Tax University, Ukraine - Secretary of the conference

PROGRAMME OVERVIEW

Monday, 1 of July

9.30 – 10.00 - registration

10.00 - opening of the conference

welcoming remarks;

10.30 - 13.30 - plenary session;

13.30 - 14.30 - coffee break;

14.30 - 17.00 - acquaintance with the university "Prof. Dr Asen Zlatarov".

Tuesday, 2 of July

10.00 -13.00 - work of sections and closing of the conference

Link to join online:

Join Zoom Meeting

<https://us04web.zoom.us/j/77583391102?pwd=41TAW43zzDtcE7saXTKl1wbrHek6k9.1>

Meeting ID: 775 8339 1102

Passcode: 4mb7Jh

PLENARY SESSION

Davydenko N.M., Doctor of Economics, Professor, Державний податковий університет, Україна,

Wasilewska N. S., Doctor of Economics, Professor UJK, Jan Kochanowski University in Kielce, Kielce, Poland

THE PROBLEMS AND PROSPECTS FOR THE MARKET CAPITALISATION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES.

Merab Putkaradze, Professor of Department of Geography, Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia

George Abuselidze, Professor of Department of Finance, Banking and Insurance, Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia

Landa Putkaradze, PHD Student of Human Geography, Tbilisi Ivane Javakhishvili State University, Georgia

PRIORITIES AND PERSPECTIVES OF MARITIME TOURISM DEVELOPMENT IN AJARA.

Oksana Zghurska, D.Sc. (Economics), Associate Professor, State University of information and communication technologies

THE KEY ASPECTS OF FORMATION OF A SET OF NATIONAL FOOD SECURITY INDICATORS.

Ramin Tsinaridze, Doctor of Business Administration, Assoc. professor, Shota Rustaveli Batumi State University, Batumi, Georgia

Lasha Beridze, Doctor of Business Administration, Professor, St. Tbel Abuserisdze University of Education Khulo, Georgia

EUROPEAN INTEGRATION AND GEORGIA'S EXPORT POTENTIAL

Гудзь О. Є., д.е.н., професор, Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій, Україна

Тяжина А.М., аспірантка кафедри менеджменту, Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій, Україна

ДОМІНАНТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВ В ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД.

Yevtushenko N., Doctor of Economics, Professor, State University of Information and Communication Technologies, Ukraine

Zavhorodnii A., postgraduate, State University of Information and Communication Technologies, Ukraine

THE ROLE OF WORLD STATES IN RESTORATION ECONOMY OF UKRAINE AFTER THE WAR.

Larina Ya.S., Doctor of Economic Sciences, Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym, Ukraine

ECOLOGICAL MARKETING AND ITS ROLE IN MANAGEMENT OF ENTERPRISES.

Лозинська Т.М., д. держ. упр., професор, Полтавський державний аграрний університет, Україна

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА БОЛГАРІЇ.

Томашук І.В., Phd, доцент, Вінницький національний аграрний університет, Україна
АКТУАЛЬНІСТЬ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ.

Ushkarenko I.V., Doctor of Economics, professor, KSU, Ukraine

Soloviov A.I., Doctor of Economics, professor KSU, Ukraine

INCREASE OF THE EFFICIENCY OF INTRA-CORPORATE PERSONNEL TRAINING.

Buryak A.V., candidate of economic sciences, associate professor, State Tax University, Ukraine

Demyanenko I.V., candidate of economic sciences, associate professor, National University of Food Technologies, Ukraine

PROBLEMS OF ASYMMETRIC INFORMATION IN FINANCE.

Korneev V.V., Doctor of Economics, Professor, State Tax University, Ukraine

Smirnova O.M., PhD in Economics, docent, senior research officer, State Tax University, Ukraine

CURRENT TRENDS IN THE FUNCTIONING OF UKRAINIAN BANKING INSTITUTIONS DURING THE WAR.

Derevko Y.O., PhD student of the third level, Kyiv National Economic University named after V. Hetman, Ukraine,

THE ROLE OF NON-BANK FINANCIAL INSTITUTIONS IN THE FINANCIAL SYSTEM OF THE COUNTRY.

Martynenko Valentyna, Doctor of Economics, Professor, State Tax University, Ukraine

COMPREHENSIVE ASSESSMENT OF UKRAINE'S BUDGETARY SECURITY DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR.

Онишко С.В., д.е.н., професор, Державний податковий університет, Україна

Богріновцева Л.М., к.е.н., доцент, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕГУЛЯТОРНИХ ЗМІН.

Логвин А.В., доктор філософії з права, Україна

ВОЄННИЙ СТАН: ПОДАТКОВІ ПІЛЬГИ ТА ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК.

Братко І. В., зав. каф. міжнародного права, європейської та євроатлантичної інтеграції, к.ю.н., доцент, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Україна

КЛІМАТИЧНІ ЗМІНИ, КЛІМАТИЧНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ.

Шеретюк Р.М., д.іст.н., професор, Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

МИСТЕЦЬКИЙ АКЦІОНІЗМ БОЛГАРІЇ КРІЗЬ ОПТИКУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.

Derevinskyi V.F., doctor of science, professor, KNUCA, Ukraine

THE FORMATION OF V. CHORNOVIL'S POSITION REGARDING EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE IN 1987–1991.

Koleva Y., PhD, Assoc. Prof., University 'Prof. Assen Zlatarov' - Burgas, Bulgaria

Koycheva N., Master's degree, Primary School "Hristo Botev" – Karnobat, Bulgaria

ORAL TOXICITY PREDICTION OF QUINOLINE FROM PETROLEUM PRODUCTS.

SECTIONAL SESSION
SECTION 1.
MANAGEMENT OF NATIONAL AND BUSINESS ECONOMIES

Mocanu Natalia, Doctor of Economics, professor, State University of Moldova, Moldova
Davydenko Marharyta, first (bachelor) level graduate, State Tax University, Ukraine
FACTORS OF INFLUENCE ON THE COST OF THE ENTERPRISE.

Buriak Igor, PhD of agricultural sciences, doctoral student, State Tax University, Ukraine
INNOVATION AND INVESTMENT SECURITY: CURRENT CHALLENGES AND THREATS.

Tsehelnik Viacheslav, Graduate student, Chernihiv Polytechnic National University, Ukraine
STATE REGULATION OF INNOVATIVE INVESTMENT PROCESSES.

Христова З.З., докторант, ТУ София, България
МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА ПРИЛОЖЕНИЕ НА SINGLE MINUTE EXCHANGE OF DIES (SMED) В МИКРО, МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ.

Вернюк Н.О., к.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва, Україна
Сухецька К.В., аспірант кафедри менеджменту, Уманський національний університет садівництва, Україна
ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ ВПРОВАДЖЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.

SECTION 2.
FINANCE, BANKING AND INSURANCE

Brytan Vadym, postgraduate, Ukraine, Kyiv, State Tax University
KEY CHALLENGES, RISKS AND OPPORTUNITIES TO ENSURE FINANCIAL SECURITY OF THE BANKING SYSTEM IN THE PROCESS OF EUROPEAN INTEGRATIO.

Hordei O., Dr. Econ. of Sciences, Professor, State Tax University, Ukraine
FINANCIAL POTENTIAL OF UKRAINIAN REGIONS IN THE POSTWAR PERIOD.

Kaplia O., PhD student of the NULES of Ukrain
THE EFFECTIVENESS USE OF THE COMPANY'S FINANCIAL RESOURCES AS A MEANS OF INCREASING ITS FINANCIAL STABILITY.

Pasichnyi V., PhD student of the NULES of Ukrain
THE MAIN DIRECTIONS OF OPTIMIZATION OF SOURCES OF ASSET FINANCING.

Lisnichuk V., PhD student of the NULES of Ukrain

THE COUNTRY'S INVESTMENT CLIMATE AS A FACTOR IN THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF ENTERPRISES.

Бірюк Д.О., докторант кафедри публічних фінансів, Державний податковий університет, Україна

ВПЛИВ ДИНАМІКИ ПРОЦЕНТНИХ СТАВОК НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ.

Дюк Р.І., аспірант кафедри фінансових ринків і технологій, Державний податковий університет, Україна

ЩОДО ПІДХОДІВ ДО РЕГУЛЮВАННЯ РИЗИКІВ ВЕЛИКИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ КОМПАНІЙ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ.

Zharikova O.B., PhD., Associate Professor, National University of Life and Environmental Science of Ukraine, Ukraine

Pashchenko O.V., PhD., Associate Professor, National University of Life and Environmental Science of Ukraine, Ukraine

Zharikova A.L., first (master's) level higher education student, National University of Life and Environmental Science of Ukraine, Ukraine

ADAPTATION OF FOREIGN EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF HOUSING MORTGAGE AS ONE OF THE MOST IMPORTANT ECONOMIC AND SOCIAL TASKS OF THE MODERN WORLD IN UKRAINE.

Скрипник Г.О., к.е.н., доцент, Державний податковий університет, Україна

Муляр Т.С., к.е.н., доцент, Житомирський агротехнічний фаховий коледж, Україна

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.

Zaiats Mykola, Graduate student, Chernihiv Polytechnic National University, Ukraine

FINANCIAL RESTRUCTURING AS A METHOD ANTI-CRISIS DEPARTMENT.

Lyshtvan Dmytro, Graduate student, National university of life and environmental sciences of Ukraine, Ukraine

FINANCIAL ACCOUNTING AS AN INFORMATION SUBSYSTEM OF CORPORATE FINANCE.

SECTION 3.

ACCOUNTING AND TAXATION : NATIONAL PECULIARITIES AND GLOBAL TRENDS

Boiko Svitlana, PhD in Economics, Associate Professor, National University of Food Technologies, Ukraine

Demianenko Tetiana, Junior Researcher, National Research Center "Institute of Agrarian Economy", Ukraine

TAX COMPLIANCE AS A SYSTEM OF INTERNAL CONTROL OF THE TAXATION SYSTEM OF AGRICULTURAL ENTERPRISES.

Vineva, V. B., Assoc. Prof. PhD. Prof. Dr Assen Zlatarov University, Bulgaria
ACCOUNTING ASPECTS AND DOCUMENTATION OF ULLAGES.

Іванова Н.А., к.е.н., доцент, УНУС, Уманський національний університет садівництва, Україна
ОСНОВНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІНСЬКОГО КОНТРОЛЮ.

SECTION 4.

MODERN RESEARCH IN THE FIELD OF HUMANITIES AND AND LEGAL SCIENCES IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Patsai B., Candidate of Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF EDUCATION EXPENDITURES BASED ON THE RESULTS OF EXTERNAL INDEPENDENT TESTING

Янгъозов, П. Д., д-р, главен асистент, Университет „Проф. д-р Асен Златаров” – Бургас, България

НАЧИНИ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА ЕФЕКТИВНОСТ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ПОДБОР И ОЦЕНКА НА КАДРИТЕ

Георгиева, Кр., Доктор, главен асистент, Технически университет-Варна, България
КОНТРОЛ НА КАЧЕСТВОТО НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ, ОСЪЩЕСТВЯВАН НА НАЦИОНАЛНО НИВО.

Георгиева, Кр., Доктор, главен асистент, Технически университет-Варна, България
ОБЩИНИТЕ В БЪЛГАРИЯ КАТО ДОСТАВЧИЦИ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ.

Томашук І.В.,
Phd, доцент,
Вінницький національний аграрний університет, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6847-3136>

АКТУАЛЬНІСТЬ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. Основна мета стратегії аграрного підприємства полягає в досягненні конкурентних переваг, які забезпечать його стійке функціонування та економічний розвиток в довгостроковій перспективі. Щоб стратегія виявилася дієвою, вона повинна бути максимально прозорою і передбачати не тільки встановлення пріоритетів, а й розподіл ресурсів і встановлення відповідальності між виконавцями. Під час розроблення будь-якої стратегії необхідно враховувати, що навіть за наявності якісно розробленої моделі формування стратегії успіху підприємство зможе досягти лише за умови наявності кваліфікованої управлінської команди, об'єднання зусиль керівників і всього колективу, мобілізації творчого потенціалу працівників на досягнення стратегічних цілей. Важлива роль під час формування стратегії розвитку відводиться також правильному вибору й використанню інструментів та методів стратегічного управління і розробленню стратегії підприємства, для цього можуть використовуватися SWOT-аналіз, інші аналітичні методи, прогнозування, портфельний аналіз, математичні методи та ін.

Ключові слова: стратегія, аграрне підприємство, ефективність, прогрес, глобалізація, інновації.

У сучасних соціально-політичних та економічних умовах перед аграрними підприємствами поставлені завдання щодо забезпечення їх безперервного функціонування та реалізації можливостей підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу в довгостроковій перспективі.

Кожне підприємство, як суб'єкт ринку, має розробляти і реалізовувати власну стратегію, яка включає в себе запланований і продуманий напрям дій, а також можливість адекватного реагування на зміни зовнішнього середовища. Потреба в стратегічному плануванні викликана самим процесом економічного розвитку підприємства і головною його метою – підвищенням ефективності виробництва.

Господарська самостійність аграрних підприємств вимагає від них розробки власних стратегій, аналізу ринкових можливостей, визначення стратегічних небезпек і загроз та досягнення конкурентних переваг. Добре продумане стратегічне бачення, вміння реагувати на зміну ситуації і здатність втілювати в життя розроблену стратегію можуть забезпечити аграрним підприємствам досягнення поставлених стратегічних цілей та стійких конкурентних переваг.

Стратегія розвитку аграрного підприємства в сучасних умовах господарювання є критично важливою для забезпечення стабільності, конкурентоспроможності та сталого розвитку. В умовах глобалізації ринку та нестабільного зовнішнього середовища у сільськогосподарських підприємств виникає необхідність застосування ефективного механізму стратегічного управління для забезпечення конкурентоспроможності власної продукції. Динамічний розвиток сучасного ринку та стрімкий вплив науково-технічного прогресу посилюють необхідність стратегічного управління розвитком аграрних підприємств. У табл. 1 наведено ключові аспекти стратегії розвитку аграрного підприємства та її ефективності.

Таблиця 1

Ключові аспекти стратегії розвитку аграрного підприємства та її ефективності

№	Назва ключових аспектів	Сутнісна характеристика
1	Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища	• Внутрішнє середовище: проводиться оцінка власних ресурсів, технічного обладнання, кваліфікації персоналу та управлінської структури.
		• Зовнішнє середовище: здійснюється аналіз ринку, конкурентів, законодавства, кліматичних та екологічних умов.
2	Формулювання місії та визначення цілей	• Відбувається сформулювання чіткої місії підприємства та визначення стратегічних цілей.
		• Здійснюється врахування принципів сталого розвитку та відповідність їм.
3	Диверсифікація продукції	• Відбувається розширення асортименту продукції для забезпечення більшої стійкості до ринкових коливань.
		• Проводиться вивчення нових видів культур або тваринництва, які можуть бути популярними на ринку.
		• Здійснюється застосування інформаційних технологій для управління ресурсами та аналізу даних.
4	Управління ризиками та фінансова стабільність	• Здійснюється розробка системи управління ризиками, пов'язаними зі змінами на ринку, природними катастрофами та іншими чинниками.
		• Застосовується ефективне фінансове планування та управління оборотним та постійним капіталом.
		• Відбувається залучення висококваліфікованих фахівців та створення ефективної системи управління персоналом.
		• Відбувається залучення до участі у соціальних програмах та розвитку місцевих громад.

Джерело: сформовано за результатами дослідження

Правильно розроблена та ефективно впроваджена стратегія розвитку дозволяє аграрному підприємству досягти сталого успіху в сучасних умовах господарювання.

Сільське господарство є базовим елементом агропромислового комплексу України. Агропромисловий комплекс - сукупність галузей національної економіки, що охоплює сільське й рибне господарство, харчову промисловість і перероблення сільськогосподарської продукції, а також їх матеріально-технічне й фінансове забезпечення. Сільське господарство формує продовольчу, економічну, екологічну й енергетичну безпеки, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей, соціально-економічні основи розвитку сільських територій. В Україні аграрний сектор забезпечує в середньому 10 % ВВП і близько 40 % експортних надходжень. Зайнятість населення в сільському, рибному й лісовому господарстві - 17 % від усіх працівників (2020, оцінка). Станом на 01.01.2020 в Україні сільськогосподарські угіддя становили 41310,9 тис. га (68,5 % від загальної площі земель). Так, рілля становить 32757,3 тис. га, пасовища - 5250,3 тис. га, сіножаті - 2283,9 тис. га, багаторічні насадження - 852,7 тис. га, перелоги - 166,7 тис. га. Площа орних земель України дорівнює 30 % орних земель Європейського Союзу і 2,1 % - світового банку. В Україні зосереджено близько 25 % найродючіших чорноземів у світі, які в умовах помірною клімату надають українським виробникам значні природні конкурентні переваги й унікальний сільськогосподарський потенціал. На рис. 1 наведена інформація щодо розміру частки аграрної продукції у внутрішньому валовому продукті України у період 2001-2020 рр.

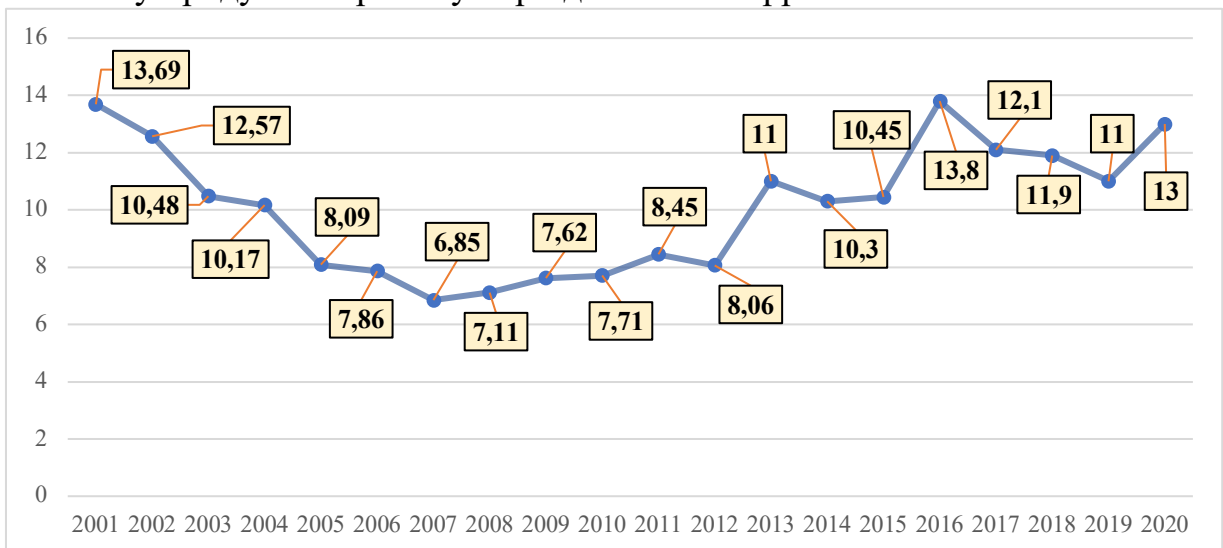

Рис. 1. Частка аграрної продукції у внутрішньому валовому продукті України, 2001-2020 рр., %

Джерело: <https://vue.gov.ua/Україна: сільське господарство>

Розвиток аграрного сектору України відбувався в умовах стрімкого перетворення командно-адміністративної системи господарювання на ринкову. Трансформація відбувалася паралельно з процесами утвердження суверенності держави й формування владних структур - проведенням низки реформ, які стосувалися основних аспектів аграрних відносин. Тому вкрай

важливо кожному аграрному підприємству формувати власну стратегію розвитку.

Процес формування стратегії розвитку аграрного підприємства повинен включати чотири основні етапи: стратегічний аналіз, визначення стратегічних альтернатив, розроблення стратегії, реалізацію стратегії. Розробляючи стратегію розвитку, підприємство повинно чітко визначити місію та цілі діяльності.

Формування стратегії розвитку аграрного підприємства залежить від ряду чинників таких як, потенціал підприємства, місія, цілі та завдання підприємства, технології виробництва сільськогосподарської продукції та її особливості, стан ринку, положення підприємства на ньому, стратегії конкурентів, потреби клієнтів, економічної і політичної ситуації в країні, рівень розвитку науково-технічного прогресу, природно-географічних умов тощо.

Основна мета стратегії розвитку підприємства полягає у тому, щоб домогтися довгострокових конкурентних переваг, які забезпечать його виживання, стійке функціонування і розвиток. Процес формування стратегії розвитку аграрного підприємства повинен включати чотири основні етапи: стратегічний аналіз, визначення стратегічних альтернатив, розроблення стратегії, реалізацію стратегії. Розробка бізнес-стратегій для сільськогосподарських товаровиробників ґрунтується на детальних результатах стратегічного аналізу їх діяльності.

В умовах глобалізаційних перетворень важливим є зміцнення конкурентоспроможності у всіх видах господарської діяльності, що дає підприємству змогу своєчасно змінити напрям та корелювати свій стратегічний набір відповідно до нових умов функціонування.

Світовий досвід показує, що найбільш ефективною стратегією є стратегія галузевої диверсифікації. Оскільки вона охоплює усі напрямки галузі сільського господарства і дає змогу діяти так, щоб закріпити свої позиції і забезпечити отримання найкращого результату.

На сучасному етапі розвитку економіки України, виникає об'єктивна необхідність диверсифікації галузей сільського господарства, яка передбачає алокацію ресурсів у нові види сільськогосподарської та несільськогосподарської діяльності на селі й сприяє створенню можливостей для кращого використання людського капіталу, збільшенню прибутків підприємств і домогосподарств, підвищенню рівня життя на селі, а також виступає мультиплікатором нових робочих місць.

Диверсифікація в контексті аграрного підприємства включає в себе розширення діяльності та виробництва на різні напрямки або сегменти ринку. Вплив диверсифікації на стратегічний розвиток аграрного підприємства може бути значущим і принести як позитивні, так і негативні наслідки (табл. 2).

Таблиця 2

Вплив диверсифікації на стратегічний розвиток аграрного підприємства

№	Вектори впливу	Сутнісна характеристика
<i>Позитивний вплив диверсифікації</i>		
1	Ризикоредукція	• Диверсифікація може допомогти зменшити вплив коливань цін на ринку або змін у погодних умовах на окремі види продукції.
		• Різні напрямки діяльності можуть бути різним чином чутливі до зовнішніх факторів, що зменшує загальний ризик.
2	Стабільність доходів	• Різноманітність продукції може забезпечити стабільніші потоки доходів протягом року і захистити підприємство від зниження прибутку внаслідок однорідних проблем.
3	Нові ринки та можливості	• Диверсифікація дозволяє підприємству розширювати свій ринок і входити в нові галузі, що може призвести до збільшення обсягів продажів та прибутку.
<i>Негативний вплив диверсифікації</i>		
4	Управління складністю	• Додаткові напрямки можуть призвести до складнішого управління бізнесом, особливо якщо вони вимагають різних компетенцій та стратегій.
5	Витрати на внутрішню інфраструктуру	• Розширення діяльності може вимагати додаткових витрат на нову інфраструктуру, технології, персонал та інше.
6	Зміна фокусу	• Диверсифікація може призвести до втрати ясної стратегічної спрямованості, особливо якщо різні напрямки конфліктують між собою.
7	Невдачі в нових галузях	• Якщо нові напрямки не виявляться успішними, це може призвести до фінансових втрат.

Джерело: сформовано за результатами дослідження

Підприємство повинно ретельно розглядати всі аспекти диверсифікації, враховуючи свої ресурси, цілі та ризики, щоб приймати розсудливі стратегічні рішення.

Диверсифікація має свої позитивні та негативні сторони. Головна небезпека диверсифікації пов'язана з розпиленням сил, а також проблемами управління диверсифікованими галузями та підприємствами. Стратегія диверсифікації реалізується тоді, коли фірма чи галузь не може розвиватися на даному ринку.

Незважаючи на наявність недоліків, все ж таки галузева диверсифікація є вкрай необхідною для економіки України, загалом, та сільського господарства, зокрема. Оскільки Україна є однією із найбільш уразливих країн щодо внутрішніх та зовнішніх викликів. Тому, саме посилення галузевої диверсифікації може відігравати значну роль у

зменшенні вразливості країни щодо внутрішніх та зовнішніх загроз та зміцнення її «економічного імунітету» і повернення на траєкторію динамічного і сталого зростання. Тобто галузева диверсифікація створює для національної економіки можливості сталого зростання через сприятливе бізнес-середовище, наявність кваліфікованих кадрів і вихід на глобальні ринки.

Таким чином, галузева диверсифікація сільського господарства:

- забезпечує різноманіття в галузі через створення умов для виникнення та розвитку нових організаційних структур розвитку та форм господарювання;
- сприяє раціональному і ефективному використанню природно-ресурсного та людського потенціалів;
- створює можливості для соціального розвитку села через підвищення економічного добробуту населення;
- є потенціалом до збільшення робочих місць і створення пільгових умов для розвитку суміжних галузей;
- підтримка створення та розвиток мікропідприємств з метою підтримки підприємництва та розвитку економічної структури;
- розвиток туристичної діяльності у сільській місцевості;
- вдосконалення податкової та бюджетної систем з метою наповнення місцевих бюджетів сільських територій.

Таким чином, галузева диверсифікація сільського господарства дає змогу досягти мультиплікативного ефекту, який передбачає поєднання як соціального, так і економічного ефекту. Соціальний ефект полягає у розширенні можливостей використання людського потенціалу населення, самовдосконалення та самореалізації. В свою чергу, економічний ефект проявляється у збільшенні доходів, раціональному використанні ресурсів та ефективності у сільському господарстві.²⁸

Сьогодні управління організацією – складний і багатогранний процес, який, насамперед, вимагає компетентного та відповідального підходу. Кожне сучасне підприємство повинно швидко реагувати і адаптуватися до зовнішніх умов, що динамічно змінюються.

Модель управління стратегічним розвитком підприємства - це система концепцій, інструментів і підходів, спрямованих на ефективне визначення, впровадження та контроль стратегій розвитку для досягнення довгострокового успіху. Така модель може включати в себе кілька етапів і ключових аспектів (табл. 3).

Таблиця 3

Загальна структура моделі управління стратегічним розвитком підприємства

№	Структура моделі управління	Сутнісна характеристика
---	-----------------------------	-------------------------

<i>Аналіз середовища</i>		
1	Зовнішнє середовище	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз ринків, конкурентів, економічних факторів та ін.
2	Внутрішнє середовище	<ul style="list-style-type: none"> • Оцінка внутрішніх ресурсів, компетенцій та обмежень.
3	Визначення місії, візії та цілей	<ul style="list-style-type: none"> • Встановлення ясної місії (сутності підприємства), візії (майбутнього стану) та стратегічних цілей.
4	Формулювання стратегій	<ul style="list-style-type: none"> • Вибір стратегій для досягнення визначених цілей.
		<ul style="list-style-type: none"> • Визначення конкурентних переваг та управління ризиками.
5	Розробка ділових планів	<ul style="list-style-type: none"> • Створення конкретних ділових планів для реалізації стратегій.
		<ul style="list-style-type: none"> • Визначення ресурсів, бюджетів, графіків та відповідальності.
6	Впровадження та моніторинг	<ul style="list-style-type: none"> • Запуск стратегій та внутрішніх змін.
		<ul style="list-style-type: none"> • Систематичний моніторинг виконання та коригування планів за необхідності.
7	Оцінка та звітність	<ul style="list-style-type: none"> • Оцінка результатів виконання стратегій та вимірювання відповідності до цілей.
		<ul style="list-style-type: none"> • Звітність перед зацікавленими сторонами, акціонерами та іншими учасниками.
8	Корекція та перегляд	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз ринкових змін та реакція на них.
		<ul style="list-style-type: none"> • Корекція стратегій та планів для адаптації до нових умов.
9	Залучення керівництва та зацікавлених сторін	<ul style="list-style-type: none"> • Залучення керівництва та персоналу в процес стратегічного управління.

Джерело: сформовано за результатами дослідження

Модель може бути адаптована відповідно до специфічних потреб та особливостей конкретного підприємства. Важливо пам'ятати, що стратегічне управління - це процес, а не одноразова подія, і вимагає постійного аналізу та вдосконалення.

Розробка та впровадження моделі стратегічного управління аграрними підприємствами, що базується на реалізації функціональних конкурентних стратегій, враховує виклики глобалізованого середовища та адаптована до національних умов господарювання, має забезпечити активне формування конкурентних переваг агроформувань, зміцнення їх ринкових позицій та за допомогою реалізації принципу комплексності сформувати так звану буферну зону підприємства. Створення такої зони в результаті дасть можливість збільшити терміни стратегічної переорієнтації підприємства для розробки набору нових управлінських тактичних та стратегічних цілей, а також уповільнити негативні прояви зовнішнього середовища.

Формування вдалої стратегії залежить від постійного аналізу таких елементів підприємства як фінансовий стан організації (визначає, яку стратегію вибере керівництво в майбутньому); виробництво (має велике значення для своєчасної адаптації внутрішньої структури організації до змін

зовнішнього оточення і її виживання в конкурентному середовищі); персонал (реалізує стратегію); організаційна культура та імідж організації (формує конкурентну позицію на ринку).

Умовами успіху реалізації стратегії вважаються: забезпечення відповідності стратегії середовища; впевненість персоналу й менеджерів у своїх здібностях; готовність фірми до змін. Проблемами, пов'язаними з реалізацією стратегії, є: її невідповідність структурі підприємства; високий ризик; відсутність навичок; слабкість інформаційних систем; недосконалість методів діяльності.

Забезпечення розвитку суб'єктів господарювання вимагає вдосконалення системи управління конкурентоспроможністю підприємств з метою забезпечення максимально ефективного розподілу та використання виробничих потужностей й орієнтацію їх на задоволення потенціальних вимог споживачів у конкурентоспроможній продукції. Для створення ефективної системи управління конкурентоспроможністю підприємств необхідний чіткий, науково обґрунтований методологічний апарат, ядром якого має стати конкурентна стратегія підприємства, створена на основі поглибленого економічного аналізу та прогнозуванні з обов'язковою побудовою різноманітних моделей поведінки як усієї системи, так і окремих її підсистем.